ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ

(ખાખી રંગનું સ્ટીકર અહીં ચોંટાડવું)

Main Answer Book
મુખ્ય જવાબવહી

ઉમેદવારની સહી

103069688 :ROLL NO
10 :BLOCK
0710 :TICKET NO
901790 :ANS NO
Subject: GUJARATI

26/05/2012 15:00

GPSC-2012

ટિકિટ નંબર Ticket Number	0 7 1 0
રોલ નંબર Roll Number	1 0 3 0 6 9 6 8 8
ઉમેદવારનું નામ	મોર હિતેન્દ્રકુમાર માનસંગભાઈ

પરીક્ષાનું નામ : નાયબ સં. અધિકારી વર્ગ તા.મા. ની મુખ્ય લેખિત પ

વિષય : ગુજરાતી

પરીક્ષાની તારીખ : 26/05/2012

મુખ્ય જવાબવહી	પૂરક જવાબવહી	કુલ
૧	+ 0	= 1

ઉમેદવારે આ જગ્યામાં કંઈ લખવું નહીં

GPSC-2012
000010440

પ્રશ્ન ક્રમાંક	કુલ ગુણ	પ્રાપ્ત ગુણ
૧	10	05
૨	10	05
૩	10	04
૪	10	04
૫	20	12
૬	10	05
૭	20	08
૮	10	04
૯		
૧૦		
કુલ ગુણ	100	47

મેળવેલ કુલ ગુણ આંકડામાં તથા શબ્દોમાં

47

Forty Seven only

Certified

[redacted]

અહીંથી ઉત્તર લખવાનું શરુ કરો :

પ્રશ્ન 7 (ક)

1) સિંધુ + ઊર્મિ = સિંધૂર્મિ
2) ભૂમિ + ઈશ = ભૂમીશ
3) ને + અન = નયન
4) શ્રો + અન = શ્રવણ

(ખ)

1) મુશળધાર = મુશળ જેવી ધાર = કર્મધારય

2) શિષ્યવૃત્તિ = શિષ્ય (વિદ્યાર્થી)ને આપવામાં આવતી રકમ (વૃત્તિ) = મધ્યમપદલોપી

(ઙ)

1) ઓરસ – પોરસ
2) કુંદન – કંચન
3) ઉલાળ – ધરાળ
4) ઉછાંછળુ – શાંત

(ઘ)

1) શોણિત – રક્ત, લોહી
2) પૃથ્વી – અવની, ધરા, વસુધા
3) વામા – સ્ત્રી, અબળા
4) વારિધિ – પાણી

(ચ)

1) વિજળીય
2) વાંકુચૂંકું
3) વાલ્મીકિ
4) કવયિત્રી

(છ)

1) જન્મ અને મૃત્યુમાંથી કાયમી છુટકારો = મોક્ષ
2) પ્રકાશમાનોના નક્ષત્રોનું મિલન = નક્ષત્રૈક્ય
3) પ્રથમવાર પરણવા જનાર પુરુષ = વરરાજા
4) અરજાર લાકડાથી બનેલ ને દોરવામાં આવતાં બાળાં = કૃષિ ધિમાળો

(૪)

1) સવા મણ તેલે અંધારું =
જે પુરવઠો હોવા છતાં તેનો (સંપત્તિ) યોગ્ય ઉપયોગ કરવાની આવડત ન હોય તો તે વસ્તુ ઉપયોગી સાબિત થતી નથી.

2) પારકી મા જ કાન વીંધે :-
પારકાં (પરાયાં કે) હોય તે જ દુઃખ આપે છે.

3) મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે :-
(ગુણવાન) વ્યક્તિને ત્યાં જન્મ લેનાર બાળકમાં સંસ્કારો આપમેળે જ આવતા હોય છે. તેના માટે કેળવણીની જરૂર પડતી નથી.

4) હીરો ઘોઘે જઈ આવ્યો :-
જે ભગવાન પર વધારે (પ્રારબ્ધમાં) ભરોસો રાખીને મહેનત ઓછી કરવી.

(૫)

1) ભોંગરો વટાઈ જવો :- અત્યંત લાચાર થઈ જવાય એવી સ્થિતિ થઈ જવી.

વાક્ય :- અધિકારીની સામે પડતાં ચમનભાઈને તો ભોંગરો જ વટાઈ ગયો.

૨) ધોળામાં ધૂળ પડવી ÷ અત્યંત કાળજી રાખી હોવા છતાં અંતે તમામ કાર્ય બગડી જવું.

વાક્ય:- ખૂબ જ મહેનત કરવા છતાં નિલેશભાઈ પરીક્ષામાં કાળજીપૂર્વક લખી જતાં પરીક્ષા ન આપી શક્યા. તેમને તો જાણે ધોળામાં ધૂળ પડી હોય એવું થયું.

૩) ટાઢે પાણીએ ખસ જવી ÷ કોઈને પણ ખ્યાલ ન આવે એ રીતે આફત ટાળવી

વાક્ય:- દારૂના વેપારીને પોલીસના હાથે પકડાવી મહેશભાઈએ ટાઢે પાણીએ ખસ કાઢી.

8

પ્રશ્ન – 8

The people of different religion can live in India, so it doesn't mean that they are not one-civilian. The people who enter don't break the rule of civilian, they ~~establish~~ harmony with the civilians and when it happens the ~~definite~~ region is considered to be one civilian. The region should have the virtue of including other people. In Hindustan, it was and it is. Otherwise infact there are the religions as are the people, is to be considered. The people who live as one-civilian never interfere in one-another religion, and if they interfere, they don't deserve to be one-civilian.

– Gandhiji

04

પ્રશ્ન - 1

સત્યનો સ્વીકાર

દરેક વ્યક્તિને બધા જ ક્ષેત્રોનો અનુભવ હોય એ અશક્ય છે. પોતાના જ ક્ષેત્રનું અધૂરું જ્ઞાન હોય ત્યાં બીજાની ભૂલો શોધવી યોગ્ય નથી. એનો અર્થ એવો નથી કે બીજો કહે તે સ્વીકારવું જ નહિ. આપણી આંખો અને આપણું મન આપણા સાચા ગુરુ છે. સત્યની ખાતર પ્રાણની આહૂતિ આપનાર સાચો ગુરુ છે. પોતાનું જ્ઞાન બીજાને આપવું અને તેથી પાસેથી મેળવવું તથા દુરાગ્રહ છોડી દેવો. બીજાએ બતાવેલી ભૂલને પણ સ્વીકારવી એ જ સત્યભક્તિ છે.

11

પ્રશ્ન 2

અમુક,
નવરંગપુરા,
અમદાવાદ

26 મે, 2012

પ્રતિ,
સંપાદકશ્રી,
અમુક વર્તમાનપત્ર,
અમદાવાદ-18

વિષય : આપના વર્તમાનપત્રમાં ચર્ચાપત્ર સામેલ કરવા બાબત

માનનીય મહોદય શ્રી,

જયભારત સહ જણાવવાનું કે આપેલ ચર્ચાપત્રને આપના વર્તમાનપત્રમાં પ્રકાશિત કરી યોગ્ય જનમત ઘડવા સહયોગી બનશોજી.

વર્તમાન સમયમાં વિવિધ ભાષા માધ્યમોમાં શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. પરંતુ પ્રાથમિક શિક્ષણ કઈ ભાષામાં આપવું તે એક ચર્ચાનો વિષય છે. કેટલાક લોકો અંગ્રેજીનો પક્ષ લઈ જણાવે છે કે અંગ્રેજી એ વિશ્વની ભાષા છે. આથી પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગ્રેજીમાં આપવું જોઈએ. બાળક આવતી કાલે પોતાનો વિસ્તાર આજીવન બહારની દુનિયામાં જશે ત્યારે તેને અંગ્રેજીની

જરૂરિયાત ચોક્કસ સાલશે. આથી વિશ્વની સાથે ડગલાં માંડવા માટે અંગ્રેજી ભાષા જ પ્રાથમિક શિક્ષણનું માધ્યમ થવું જોઈએ. તો વળી કેટલાક લોકોના મતે માતૃભાષા જ શિક્ષણનું માધ્યમ હોવું જોઈએ. વ્યક્તિ પોતાના વિચારો અને લાગણીઓ માતૃભાષામાં જ રજૂ કરે છે. આથી માતૃભાષાનું જ્ઞાન તેનાં હોવું જરૂરી છે. વળી બાળકને માતૃભાષાનું વાતાવરણ ઘરમાં જ મળી રહે છે આથી બે ભાષાઓ વચ્ચે બાળક અટવાયા જેવી સ્થિતિમાં આવે છે. આજે બાળક રટન કરેલું ઘણું જ સમજતું નથી. રટન કરેલું ઢગલો અને ઢગલો ગોખેલું નકામું છે. માતૃભાષામાં શિક્ષણ મેળવનાર બાળકની તેમાં પરિપક્વતા પણ ઉચ્ચકોટી થઈ શકે છે.

ડૉ. એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ સ્નાતક સુધી માતૃભાષામાં શિક્ષણ મેળવ્યા બાદ પણ દેશના મિસાઈલ મેન બની શકે છે તથા 'વિંગ્સ ઓફ ફાયર' અંગ્રેજીમાં લખી શકે છે. આથી માતૃભાષા શિક્ષણનું માધ્યમ હોવાથી બાળક વિશ્વની સાથે કદમ નહિ મિલાવી શકે એ બાબત તદ્દન ખોટી છે. આવાં અનેક ઉદાહરણ છે. હા, ઉચ્ચ શિક્ષણમાં તેણે અંગ્રેજીનું જ્ઞાન મેળવવું જરૂરી છે. આથી પ્રાથમિક કક્ષાએ માતૃભાષા જ શિક્ષણનું માધ્યમ હોવું જોઈએ.

લિ.

અબક.

પ્રશ્ન-3

અપહરણની વધતી જતી ઘટનાઓ

(વર્તમાનપત્રો) અમદાવાદ, 25 મે, 2012

તાજેતરમાં વર્તમાનપત્રોના મુખ્ય સમાચારોમાં અપહરણની ઘટનાઓ વિશેષ જોવા મળે છે. એક પણ દિવસનું વર્તમાનપત્ર એવું નથી હોતું કે તેમાં નાના બાળકોના અપહરણની ઘટના બની ન હોય. ઘટના ન બને તો પ્રયત્ન તો કર્યો જ હોય છે. આ માટેના જવાબદાર કારણોમાં એક પરિવારની સંપત્તિ હોય છે. બાળકોને ચોકલેટ બતાવી અપહરણ કરનાર ત્યારબાદ મોટી રકમની માંગણી તો પરિવાર પાસે કરે છે. આવા પરિવારો મજબૂરીમાં પૈસા આપી પણ દે છે. કેટલીક વાર તેઓ પોલીસને પણ જાણ નથી કરતા. તેના કારણે આવા લોકો બેફામ અપહરણ કરે છે. જો કે તેઓ બાળકના જીવને પૈસા કરતાં વધારે મહત્ત્વ આપી આ પગલું ભરે છે.

તો વળી અન્ય એક કારણમાં બાળકોનો વેપાર કરવામાં આવે છે. આવા દલાલો નાની બાળકીઓને વેચી દે છે અને તેમના દ્વારા અનૈતિક કૃત્યો કરાવવામાં આવે છે. તો વળી, કેટલાક કિસ્સાઓમાં બાળકોના અવયવોને કાઢીને તેનો વેપાર કરવામાં આવે છે. આવી ઘટનાઓમાં કેટલાક ડૉક્ટરના પણ નામ બહાર આવ્યા છે. તો વળી કેટલાક કિસ્સાઓમાં બાળકના

નજીકના સગાસંબંધી જ કોઈ જૂનું વેર વાળવા કે પૈસાની લાલચમાં આવા કૃત્યો કરે છે. જો કે આવી ઘટનાઓ વધવા પાછળ નબળા કાયદા પણ જવાબદાર છે. મળેલી માહિતી પ્રમાણે આવા અપહરણકર્તાઓને વિશેષ સજાઓ થઈ નથી. આજે પણ આવી ઘટનાઓ વધી રહી છે. જોકે પોલીસતંત્રમાં પણ થોડીક ગતિની જરૂરિયાત છે. આ તમામ બાબતો કરતાં વિશેષ બાબત લોકજાગૃતિનો અભાવ છે. આ સિવાય બાળકો માટે પણ વિશેષ શિક્ષણની શિબિરનું આયોજન આ બાબતે ઉપયોગી સાબિત થઈ શકે છે.

પ્રશ્ન - 4

અબક,
સરસ્વતીનગર,
અમદાવાદ - 15

તા. 26 મે, 2012

પ્રિય મિત્ર,

તારો પત્ર ગઈકાલે જ મળ્યો. મને જાણીને આનંદ થયો કે તું સ્પર્ધાત્મક પરિક્ષા પરીક્ષા માટે તૈયારી કરી રહ્યો છે.

આ બાબતે હું મારા કેટલાક અનુભવો પણ તને કહેવા માગું છું. સૌપ્રથમ તો તેં લીધેલો આ નિર્ણય શ્રેષ્ઠ છે અને મને ખુબ જ ગમ્યો છે. તાજેતરમાં રાજ્ય સરકાર તથા કેન્દ્રસરકાર દ્વારા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ભરતી થવાની છે. તેમાં જોડાવાનો તેં નિર્ણય કર્યો છે અને તે માટેની શરૂઆત પણ કરી દીધી છે તે બદલ અભિનંદન પાઠવું છું. આવી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં અત્યારે ઘણા બધા લોકો તૈયારી કરે છે. આથી તારે પણ સ્પર્ધામાં ટકી રહેવા માત્ર Hard Worker જ નહિ પણ Smart Worker કરવાની જરૂર રહેશે. ગ્રુપ ડિસ્કસ (સમૂહચર્ચા) તને તેમાં અત્યંત ઉપયોગી થશે.

તૈયારી કરવામાં મિત્રોનું વર્તુળ ધ્યાન રાખજે. વર્તમાનપ્રવાહોની જાણકારી વિવિધ સ્ત્રોતો દ્વારા મેળવતો રહેજે. સફળતા મળશે જ પણ તે માટે ધૈર્ય રાખજે.

બે ચાર વાર નિષ્ફળ થયા બાદ પણ સતત મહેનત કરનાર એડીસને બલ્બની શોધ કરી હતી. આથી નિષ્ફળતાનો ડર કાઢી નાખી Positive Thinking (હકારાત્મક વિચારો) સાથે તૈયારી કરશે. મેં કરેલી તૈયારીના અનુભવ પણ હું અવારનવાર તને વહેંચતો રહીશ. મારી ક્યારેય પણ જરૂર પડે તો જણાવજે.

તારાં માતાપિતાને વંદન અને નાની બહેનને મારી યાદ.

લિ. તારો મિત્ર

અ.બ.ક.

04

પ્રશ્ન 6

(3) પ્રસ્તુત પંક્તિઓમાં કવિ આંધળાનો મહિમા સમજાવે છે. આંખવાળો માણસ દુનિયામાં આંધળા કરતાં પણ વધુ લાચાર છે કારણ કે તે સર્વાંગે આંધળો હોવા છતાં પણ અપંગ છે.

આંધળા માણસને આંખો ન હોવાથી તે દૃશ્યને જોઈ શકતો નથી. પરંતુ તે સાંભળી શકે છે, સમજી શકે છે, સ્પર્શથી પણ અનુભવ મેળવી શકે છે. આથી તે માત્ર એક અંગથી અપંગ છે. જ્યારે આંખવાળો માણસ દૃષ્ટિ હોવા છતાં પણ તે વાસ્તવિકતાને નિહાળી શકતો નથી. તેનામાં સમજશક્તિનો અભાવ હોવાથી તે તમામ બાબતોમાં પામર પુરવાર થાય છે. આંખવાળો એટલે માત્ર આળસુ જ નહિ, પરંતુ તેનામાં સંકુચિતતા અને કૂપમંડૂકતા છે તે પણ આવી જાય છે. આંધળો માણસ સર્વ બાબતોમાં તથા ક્ષેત્રોમાં પોતાની જાતને યોગ્ય પુરવાર કરે છે. જ્યારે આંખવાળો તમામ ક્ષેત્રે લાચાર પુરવાર થાય છે. આંખવાળો માણસ આંખો હોવા છતાં પણ તે આંધળા કરતાં વધારે લાચાર પુરવાર થાય છે આથી તે વધારે શામિલ છે. જ્યારે આંધળો તો માત્ર કુદરતી ખામીને લીધે લાચાર છે અને તે પણ માત્ર એક જ અંગથી. આથી અહીં કાવ્યમાં આંધળા માણસનો મહિમા આંખવાળા અને આંધળાની સરખામણી દ્વારા વ્યક્ત કર્યો છે.

4) ઉપર્યુક્ત પંક્તિમાં કવિએ નાની વસ્તુની મહત્તા પર વિશેષ ભાર મૂક્યો છે. આકાશમાં રહેલો સૂર્ય વિશાળ હોવા છતાં પણ બિંદુ જેવો દેખાય છે, કારણ કે આકાશ તેના કરતાં પણ વધુ વિશાળ છે. તો વળી મોટો સૂર્ય જ્યાં ઘરદીવડાં કામ આવે ત્યાં આવતો નથી.

આ પંક્તિમાં કવિ નાની વસ્તુને નાની ન સમજતાં તેના મહત્વ તરફ ધ્યાન આપવા જણાવે છે. મોટી વસ્તુ પણ તેના કરતાં મોટી વસ્તુ પાસે રાખવામાં આવતાં નાની જ દેખાય છે. આપણી પૃથ્વી કરતાં તેર લાખ ગણો મોટો સૂર્ય પણ આકાશમાં બિંદુ સમાન ભાસે છે. કારણ કે નભ વિશાળ છે. પરંતુ તેમ છતાં એ સૂર્ય દિવસે તો આપણને પ્રકાશ આપે જ છે. તો વળી અત્યંત નાની વસ્તુનું પણ તેનું મહત્વ હોય છે તે જાહેર કરવા કવિ ઘરદીવડાનું ઉદાહરણ આપે છે. અત્યંત તેજસ્વી હોવા છતાં સૂર્ય રાત્રે આપણા ઘરને અજવાળતો નથી. તે માટે તો ઘરદીવડું જ કામ આવે છે. નાના ઘરદીવડા વિના પણ રાત્રિ ચાલી નહિ શકે.

આ સિવાય અન્ય ઉદાહરણ તો જ્યાં તલવાર કામ આવે ત્યાં સોય ન આવે અને જ્યાં સોય કામ આવે ત્યાં તલવાર ન આવે. આમ કોઈ પણ વ્યક્તિને નાની ન સમજવી કે મોટી પણ ન સમજવી. દરેકનું પોતાનું મહત્વ હોય છે.

પ્રશ્ન - 5

હડતાળ : એક હથિયાર

વર્તમાન સમયમાં દેશમાં ભ્રષ્ટાચારો માઝા મૂકી છે. તેમા માટે વિવિધ પ્રકારો પ્રયત્નો થઈ રહ્યા છે. છતાં પણ આ ભ્રષ્ટાચાર ઓછો થવાના બદલે દિવસે ને દિવસે વડના ઝાડની જેમ નવા વડવાઈઓ મૂકી જાય છે. તેની સામે લડવાના અનેક ઉપાયોમાં તાજેતરમાં જ એક નવા શસ્ત્રનો ઉપયોગ કર્યો જન્મ લીધે : 'હડતાલ.'

(2)

પ્રશ્ન – 5

'લાંચખોરી આપણો રાષ્ટ્રીય રિવાજ'

વીસમી સદીના અંતે એકવીસમી સદીમાં ડગ માંડતાં જ આપણા દેશમાં કે જે વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી ધરાવે છે અનેક સમસ્યાઓ રાક્ષસની જેમ ફાટવા લાગી છે. વસતિવધારો, ગરીબી, બેકારી, ભ્રષ્ટાચાર જેવી અનેક સમસ્યાઓમાંથી આજે. લાંચખોરીએ પણ પોતાનો ઈજારો સ્થાપિત કરી દીધો છે. ખરેખર લાંચખોરી આપણો રાષ્ટ્રીય રિવાજ બની ગયો છે.

લાંચખોરી એટલે શું? લાંચખોરી અને ભ્રષ્ટાચારમાં તફાવત છે. લાંચખોરીનો સમાવેશ ભ્રષ્ટાચારમાં થાય છે પરંતુ ભ્રષ્ટાચાર એ લાંચખોરી કરતાં વિશાળ સંકલ્પના છે. જે શિષ્ટ નથી તથા તમામ આચરણ આપણે ભ્રષ્ટાચાર ગણી શકીએ, પણ તેને લાંચખોરીમાં ન સમાવી શકીએ. લાંચખોરીના બે મુખ્ય પ્રકાર છે. (1) નાણાકીય (2) બિનનાણાકીય. જ્યારે પોતાના સ્વાર્થ ખાતર નાણાં આપીને સામેની વ્યક્તિ પાસેથી કામ લેવામાં આવે ત્યારે તેને નાણાકીય લાંચખોરી કહું અને અન્ય લાલચ આપવામાં આવે તો તેને બિનનાણાકીય લાંચખોરીમાં સમાવવામાં આવે છે. આ બંને પ્રકારની લાંચખોરીનું સ્વરૂપ કેવું છે તે જાણવાનો પ્રયત્ન કરીએ તો આપણા રોજિંદા જીવનના અનુભવો જ આપણને બધું સમજાવી દેશે.

આજે તમામ સરકારી કચેરીઓમાં નાણાં આપ્યા સિવાય કામ થતું નથી. આ એક રિવાજ બની ગયો છે. સાચું કામ યોગ્ય સમયે કરાવવા માટે પણ કર્મચારી પૈસા માંગે છે, અને આપણે દેશવાસીઓ પણ પૈસે પૈસે આપીએ છીએ. પહેલાં તો કઈ બાબત સાચી છે તેની જ આપણને જાણ હોતી નથી. આથી લાંચખોરી દિવસે ને દિવસે વધતી જાય છે અને આ બાબત લોકોમાં સામાન્ય બનતી જાય છે. તો વળી કેટલીક વાર સાચેજી વ્યક્તિ પાસેથી કામ લેવા માટે તેમને નાણાંકીય સિવાયની લાલચ આપવામાં આવે છે અને ગેરરીતિ આચરવામાં આવે છે. આ માટે કેટલીક વાર અયોગ્ય વ્યક્તિને મોટી નોકરી પણ આપવામાં આવે છે. આથી દેશની કાર્યક્ષમતાની ગુણવત્તા જોખમાય છે. તમામ ક્ષેત્રોમાં કેટલાક વગદાર લોકો જ લાભ મેળવતા હોય છે અને સાચો માણસ લાભ મેળવી શકતો નથી.

કવિ કરસનદાસ માણેક કહે છે,

'ન ચણ સૂકું તળાવલું વ આ કાજઘેરુંને
ને ભીલાંકમ ખેતરો હવે આખલા ચરી જાય છે
મને એ નથી સમજાતું કે શાને
આવું થાય છે!'

ખરેખર આ લાંચખોરી વધવાનાં કારણો ક્યાં છે? તો આમાટે આપણા નબળા કાયદાઓ કેટલાક અંશે જવાબદાર છે. લાંચ લેનાર વ્યક્તિને મોટી

સજા થતી નથી અને થાય તો પણ તેમાં ઘણું મોડું થઈ જાય છે. આથી આવા ભ્રષ્ટાચારીઓ ડરતા નથી. નબળી સરકારી જોગવાઈ તેમને ખુલ્લો દોર આપે છે તો વળી, ભારતમાં લાંચરૂશ્વત અંગેના કાયદામાં સંશોધન કરવામાં આવ્યું છે તેમ છતાં પણ તેનો અમલ યોગ્ય રીતે ન થતાં આ બદી ડામી શકાતી નથી. તો વળી, કેટલીક વાર જાતિવાદ, પ્રદેશવાદ કે ભાષાવાદ જેવા લાગણીઓને લીધે પણ કોઈ એક વર્ગ બીજા વર્ગ પોતાના કરતાં આગળ ન નીકળી ન જાય માટે લાંચનો આશરો લે છે.

પરંતુ હવે આવા લાંચરૂશ્વતના ભોરિંગનો નાશ કરવાનો સમય આવી ગયો છે. પરંતુ તે માટે સજ્જ યુવા શક્તિઓ જ આગળ આવવી પડશે. ત્યારે પોતાના અભ્યાસનો સામનો કરવા તૈયાર થાય તો આ સમસ્યાને જડમૂળથી નાબૂદ કરી શકાય તેમ છે. અને તેઓ હવે તૈયાર પણ થઈ રહ્યા છે અને એટલે જ તો અન્ના હજારેના આંદોલનમાં યુવાનો સહયોગ આપી રહ્યા છે. કવિ ઉમાશંકર જોશીએ કહ્યું છે,

"ભૂખ્યા-જનોનો જઠરાગ્નિ જાગશે,
ખંડેરની ભસ્મકણી ન લાધશે."

અહીં જઠરાગ્નિ એટલે આત્મા. તેમનો આત્મા જ આ લડત માટે તૈયાર થશે તો ચોક્કસ લાંચરૂશ્વત દૂર થશે બીજા ઉપાય પ્રમાણે નબળા

કાયદાઓમાં સુધારા કરવાની જરૂરિયાત છે. જેમ કે તાજેતરમાં રજૂ થયેલા Citizen Charter Act માં આવા અધિકારીઓના પેન્શનમાં પણ કાપ મૂકવાની જોગવાઈ છે. કોઈ પણ વ્યક્તિને કેટલા સમયમાં તેમનું એ કામ પૂર્ણ કરી આપશે એ પણ તેમણે જણાવવું પડશે. આથી આખું કાર્ય યોગ્ય સમય તેમજ ઝડપથી થશે અને તેથી નિર્દોષ અધિકારીઓ લોકોને ધક્કા ખવડાવી શકશે નહિ. પરંતુ તેની સાથે સાથે લોકોમાં પણ જાગૃતિની જરૂર છે. કારણ કે લોકોને પણ પોતાનું કાયદાકીય કાર્ય હોવા છતાં તેમાં વિશે જાણ ન હોવાથી તેઓ પૈસા આપે છે. આથી લોકજાગૃતિ પણ એટલી જ જરૂરી છે.

આ તમામ ઉપાયો તો ડર દ્વારા લાંચ દૂર કરે છે. પરંતુ જો વ્યક્તિનો આત્મા જ શુદ્ધ હશે તો આ બદી દૂર થઈ શકશે. આપણું મનપરિવર્તન કઈ રીતે થાય છે? આવા પ્રશ્નો કરવા કરતાં તે દિશામાં પ્રયત્ન વધુ અસરકારક રહેશે. કિરણ બેદી કેદીઓના હૃદય બદલી શકે છે તો આપણે તો જે ગુનેગાર નથી પણ બનવા જઈ રહ્યા છે એમના મન પરિવર્તન કરવાના છે.

"If you think you can do,
you can do;
But if you think you can't,
you are right."

— Henry Ford.

12

Certified

રજુઆત

વિજ્ઞાનીય. [illegible] વાર્તા [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

દરેક વ્યક્તિને દરેક ક્ષેત્રનો અનુભવ [illegible] એ અશક્ય છે. પોતાના ક્ષેત્રનું [illegible] જ્ઞાન [illegible] વ્યક્તિની [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. વ્યક્તિની વાતને [illegible] જ નહિ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ગુરુ છે [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ગુરુ છે. પોતાનું જ્ઞાન વ્યક્તિને [illegible] [illegible] પાસેથી જે જ્ઞાન છે તે મેળવી લેવા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. વ્યક્તિને બનાવવા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]